

Kadın, Şiddet, Medya ve Temsil İlişisini Yeniden Düşünmek: Medyada ve Medya Aracılığı ile Kadına Karşı Kadın Şiddeti

Fatma Gökçen ATUK¹

Öz

Kadına karşı şiddet ve bu tür şiddetin medyada temsiline dair sorunlar, medyanın bu tür şiddetin önlenmesi konusunda sorumluluk ve görevleri gibi konular hem akademik platformlarda çokça tartışılmakta hem de zaman zaman uluslararası ve ulusal yasal düzenlemelere tabi tutulmaktadır. Ancak hem yasal düzenlemelerin hem araştırmalar ve akademik çalışmaların hem de medyanın kadına karşı şiddeti tanımlarken çizdikleri çerçeve birbirleri ile oldukça benzer bir çerçeve olup, bunun medyada temsili de dahil olmak üzere bu çerçevenin en genel hattı, kadına “erkeğin uyguladığı” şiddet biçimindedir. Bu çalışmada medyanın çeşitli mecralarından örneklerle kadına karşı şiddet konusunda çizilen bu çerçevenin sınırlılıkları tartışılmış, bu çerçeveye, kadına kadından gelen şiddetin de dahil edilmesi gerektiği, bu olgunun da incelenmesi için en uygun platformlardan birinin medya olduğu düşüncesi ileri sürülmüştür. Yöntem olarak betimsel analiz yöntemi kullanılmış, konu güncel reklamlar, diziler ve yarışma programları gibi televizyon içerikleri ile sosyal medya, sinema filmleri gibi geniş bir yelpazedeki medya içerikleri üzerinden örneklerle tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İletişim, Medya ve Şiddet, Medyada Temsil, Kadına Karşı Şiddet, Sosyal Medya.

Rethinking the Relationship between Women, Violence, Media and Representation: Women Violence Against Women in the Media and Through the Media

Abstract

Issues such as violence against women and the representation of this type of violence in the media, the problematic and duties of the media in preventing such violence are discussed

¹ Arş. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi, fatma.atuk@hbv.edu.tr, **ORCID:** 0000-0001-6699-1554

Bu makaleye atf için: Atuk, F. G. (2021). Kadın, Şiddet, Medya ve Temsil İlişisini Yeniden Düşünmek: Medyada ve Medya Aracılığı ile Kadına Karşı Kadın Şiddeti. Aksaray İletişim Dergisi, 3(2), 258-285. doi:10.47771/aid.935672

extensively on academic platforms and are subject to international and national legal regulations from time to time. However, the framework that both legal regulations, research and academic studies and the media draw in defining violence against women is quite similar to each other, and the most general line of this framework, including the representation of this in the media, is in the form of “violence from men” against women. In this study, the limitations of this framework drawn on violence against women were discussed with examples from various media channels, it was suggested that violence against women should be included in this framework, and the idea that the media is one of the most appropriate platforms to examine this phenomenon. Descriptive analysis method was used as a method, and the subject was discussed with examples over a wide range of media contents such as social media and movies, as well as television contents such as commercials, series and competition programs, without any time limitation.

Key Words: Communication, Media and Violence, Representation in Media, Violence Against Women, Social Media.

Giriş

Bu çalışma, kadına karşı şiddet konusunun pek de dikkate alınmayan bir boyutunu, özellikle de medyanın hem kendisinin ürettiği hem de üretilmesine aracılık ettiği kadına karşı kadın şiddetini tartışmayı, dolayısıyla tartışmalarda alışlagelen sınırların ötesine çıkarak, kadına karşı şiddet sorununun çerçevesini genişletmeyi amaçlamaktadır. Zira kadına karşı şiddet hem hukuki alanda, hem akademik alanda, hem de medya başta olmak üzere çeşitli toplumsal platformlarda bir tür “erkek şiddeti” olarak çerçevelenmektedir². Oysaki özellikle de medyanın çeşitli mecralarında sık sık rastlanan kadına karşı kadın şiddetinin örnekleri, bu tür şiddetin cinsiyet odaklı olarak ele alınmasının ne denli sığ bir çerçeve çizdiğini ortaya koyar niteliktedir. Şiddet, kadına yalnız erkek tarafından değil kendi cinsi tarafından da uygulanabilmektedir. Dolayısıyla bu tartışmayı cinsiyet ekseninden çıkarmak, kadına karşı şiddeti erkekten gelen şiddetin ötesindeki diğer tüm mekanizmalarıyla ele almak, onu anlamının yollarına kadın-erkek ilişkilerini anlamaya çalışmak kadar, kadının kadın ile ilişkisini anlama çabalarını da dahil etmek gerektiği düşünülmektedir. Geçmişten günümüze kadına karşı şiddet konusunun birçok kez yeniden tanımlandığı, yeni yeni boyutlarıyla ele alındığı, tartışıldığı ve böylelikle çerçevenin her seferinde biraz daha genişletildiği, çok sayıda

²Türkiye’de kadına karşı şiddetle mücadelenin çerçevelenişi de yine, erkek şiddeti ile mücadele şeklinde olmuştur. Kadına karşı şiddetle mücadelenin kısa tarihi, devlet düzeyinde mücadelenin kurumsallaşması, hukuki düzlemde mücadele, kampanyalar ve kadın örgütleri hakkında detaylı bilgi için bakınız; Altınay, Ayşe Gül ve Arat, Yeşim (2007), Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet, Punto Baskı Çözümleri, İstanbul.

araştırma ile ciddi bir bilgi birikimi elde edildiği ve önemli yol kat edildiği inkar edilemez. Bu anlamda her yeni tartışma, her yeni bilgi üretimi konunun daha geniş bir çerçevede, daha çok boyutuyla gözlenebilmesi ve çözüm önerileri geliştirebilmesi adına işlevsel olacaktır.

Kadının maruz kaldığı ayrımcılık, ötekileştirme ve şiddetin faili her zaman erkek olmamaktadır. Kadınların çeşitli mecralarda kendilerini başka kadınlara karşı konumlandırışı, kendi kendilerini var etme çabaları, birbirleri ile girdikleri güç, iktidar ve rekabet ilişkileri çeşitli boyutlarda şiddet içerebilmektedir. Buna karşılık, kadına karşı fiziksel şiddet de dahil olmak üzere şiddetin birçok çeşidini kadınların, hem de zaman zaman alabildiğine “eril” bir dille, hemcinslerine uyguladığı, bilinen ama kadına karşı şiddet tartışmalarına pek de dahil edilmeyen bir olgudur. Kadına karşı şiddeti sürekli olarak erkek egemen bir toplumsal yapı içerisinde erkekler ve kadınlar arasındaki güç ve iktidar ilişkilerinde aramak eğilimi, toplumda kadınların kendileri arasındaki güç ve iktidar ilişkilerini, deyim yerindeyse, bulanıklaştırmaktadır. Bunun da tehlikesi, şiddetin kadın-erkek çatışmasına indirgenerek, toplumsal ve sınıfsal yönünün göz ardı edilmesidir. Kadınlar birçok örnekte bir yandan şiddete maruz kalan “mağdurlar” iken, bir yandan da bu şiddetin sebebi olduğu düşünülen erkek egemen toplumsal, kültürel yapının sürdürücüsü olarak görev yapabilmektedirler. Örneğin zaman içinde annelik rolünü üstlenen kadın, annesinden öğrenmiş ve içselleştirmiş olduklarını çocuklarına aktarmakta, oğlunu babası ve kocası gibi, kızını da annesi ve kendisi gibi yetiştirmekte ve bu şekilde de toplumsal cinsiyetin büyük oranda üreticisi durumuna gelmektedir ki, zaten ilginç olan da budur; toplumda erkek tarafından ezilmekten şikayetçi olan kadın, oğullarını bir başka kadını ezecek şekilde, kızlarını ise ezilmeyi kabullenecek şekilde yetiştirmektedir (Metin, 2011: 89-90). Aynı şekilde Durudoğan (2011: 872) da, kadın üzerinde kurulan baskı ve disiplinin kontrol noktasının sadece erkekler olmadığını, aile içinde yaşayan kadınların da örneğin birbirlerinin namusunu kollamak gibi konularda aynı disiplini erkeklerle birlikte uyguladıklarını belirtmektedir. Bu anlamda bir kayınvalidenin gelinine uyguladığı şiddet ya da kadınların özellikle de medya aracılığıyla birbirlerine cinsiyetçi, hatta “eril” bir dille küfür ve hakaretler yağdırması örneklerinde olduğu gibi, kadınların kadınlara uyguladığı şiddet biçimleri, erkek egemen toplumsal ve kültürel yapı içerisinde kadının rollerinin yeniden tanımlanması ve pekiştirilmesi açısından ve de erkek egemen güç ve iktidar ilişkilerinin sürdürülmesindeki rolleri açısından önemli bir tartışma potansiyeline sahiptir.

Öte yandan medya, kadına karşı şiddet konusunda hem yasal düzenlemeler hem de bilimsel, akademik literatür tarafından sık sık atıf yapılan, kendisine konu hakkında çeşitli görev ve sorumluluklar yüklenen ve bunlar bakımından oluşturduğu sorunlar nedeniyle de sık sık

eleştirilen bir mecra olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda medyanın kadın ve kadın sorunlarını ve özellikle de kadına karşı şiddeti temsilinde ortaya çıkan sorunların ötesinde bu çalışma, yalnız medyanın değil, medya ile ilgili iletişim çalışmalarının da kadına karşı şiddet konusunu cinsiyetçi bir çerçeveye hapsederek ele aldığını öne sürmekte ve medyanın konu ile ilgili kendi ürettiği, sebep olduğu ya da aracı olduğu sorunların medyanın içinde varolduğu ekonomik, siyasi ve ideolojik yapıdan bağımsız tartışılmayacağını ifade etmektedir. Medyada yalnız kadın-erkek ilişkileri değil, her türlü insan ilişkisi güç ve iktidar ilişkileri çerçevesinden tanımlandığı ve temsil edildiği gibi, kadına karşı şiddet de güç ve iktidar ilişkileri çerçevesinde tanımlanmakta olduğundan, konu böylesi geniş bir çerçeveden ele alınmak durumundadır. İkinci olarak, medyada görülen her türlü temsil sorunu gibi kadına karşı şiddetin temsili sorunu da medyanın ekonomi-politiği göz önünde tutulmadan anlaşılamayacaktır.

Bu bakış açısıyla bu çalışmada, ev içinde ve sosyal yaşamda kadınların yalnız erkekler tarafından değil hemcinsleri tarafından da çeşitli biçimlerde şiddete uğratıldıkları ve bunun birçok örneğinin çeşitli medya mecralarına yansıdığı varsayılmıştır. Bu varsayımla güncel reklamlar, diziler ve yarışma programları gibi televizyon içerikleri ile sosyal medya, sinema filmleri gibi geniş bir yelpazedeki medya içerikleri üzerinden kadına karşı kadın şiddetinin örnekleri betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Makalede incelenen örnekler, bunlar gibi sayılamayacak kadar çok örnek içerisinden rastgele seçilmiş, bir bilimsel çalışmanın sayfa sayısı gibi kısıtlılıkları nedeniyle sınırlandırılmıştır.

Kadına Karşı Şiddeti Tanımlamak

Kadına karşı şiddet konusunun hem siyasi alanda hem de akademik alanda geçmişi oldukça kısadır (Altınay ve Arat, 2007: 50). 1979'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilip 1981'de yirmi ülkenin onayı ile yürürlüğe giren, kadın haklarına yönelik en kapsamlı ilk uluslararası düzenleme olan *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi*'nde (CEDAW) dahi henüz kadına karşı şiddet konusunda açık bir düzenlemeye yer verilmemiş, 1970'li yıllarda bu düzenleme müzakere edilirken kadına karşı şiddet konusu bir "özel alan meselesi" olarak kabul edilip düzenleme dışı bırakılmıştır (Moroğlu, 2016: 293). Bundan ancak on yıl sonra CEDAW komitesi bir tavsiye kararla "kadınlara kadın oldukları için yöneltilen ve/veya kadınları orantısız olarak etkileyen şiddet" olarak tanımladığı kadına karşı şiddeti "... kadının, kadın erkek eşitliğine dayanan haklarını ve özgürlüğünü zedeleyen bir ayırım biçimi" olarak kabul etmiş, bu kararlar ve bu tanım konuyla ilgili daha sonraki karar ve belgelere de temel teşkil etmiştir (Moroğlu, 2016: 296). Nitekim 1993'e gelindiğinde kadına karşı şiddetin önlenmesine yönelik ilk uluslararası belge olan *Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi*

Bildirgesi (UN Human Rights Office of The High Commissioner, 1993) kabul edilmiş, bu bildirmede Birleşmiş Milletler tarafından kadına karşı şiddet sınırları daha geniş bir biçimde, kamusal veya özel alanda olması fark etmeksizin, kadınların cinsel, fiziksel, psikolojik olarak zarar görmesine neden olan her türlü cinsiyet temelli şiddet eylemi, tehdit ve özgürlüklerinin kısıtlanması eylemi olarak tanımlanmıştır. Belgenin ikinci maddesinde ne tür fiillerin kadına yönelik şiddet kapsamına girdiği belirtilmiş, buna göre kadına yönelik şiddet, aile içinde, eşlerden veya eş olmayanlardan gelen her türlü fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet eylemlerinden, dövme, hırpalama gibi eylemlere, kız çocuklarının cinsel istismarı, başlık parası, evlilik içi tecavüz, kadın sünneti gibi cinsel organlara zarar veren her türlü geleneksel uygulama ve sömürüye kadar; toplum içinde ise tecavüz, cinsel istismar, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel taciz, kadın satışı ve zorla fahişeleştirmeye ve nerede meydana gelirse gelsin, bunların devlet tarafından hoş görülmesine kadar geniş bir çerçevede değerlendirilmiştir. Hukuki bir bağlayıcılığı olmasa da bu belge devletleri olumlu yönde etkilemiş ve onları kadına karşı şiddet konusunda iç hukuklarında çeşitli düzenlemeler yapmaya yönlendirmiştir (Moroğlu, 2016: 361). Bunun Türkiye’deki yansıması Ocak 1998’de kabul edilip yürürlüğe sokulan 4320 sayılı *Ailenin Korunmasına Dair Kanun* (Resmi Gazete, 17 Ocak 1998) olacaktır. Bu kanun aile içi şiddeti önleme konusunda yapılan ilk özel yasal düzenleme olmakla birlikte temel amacı aile içinde şiddet uygulayan bireye karşı kanunda belirtilen yaptırımlar ve tedbirleri uygulayarak aile içi şiddeti önlemek şeklinde belirtilmiş ancak şiddet ve aile içi şiddetin tanımlarına dair bir açıklama yapmamıştır (Ateş, 2007: 161).

Birleşmiş Milletler Teşkilatı’nın 1995’te Pekin’de toplanan Dünya 4. Kadın Konferansı sonucunda yayımlanan *Pekin Eylem Platformu*’nda, kadına yönelik şiddet, “kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet” (1995) şeklinde ifade edilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü ise yakın ilişkideki partnerlerin zaman zaman aynı cinsiyetteki bireyler de olmakla birlikte çoğunlukla bu tür ilişkilerdeki şiddetin erkek partnerlerden kadın partnerlere yönelik uygulandığını ve bu tür şiddetin fiziksel, psikolojik ya da cinsel birçok çeşidinin olduğunu kabul etmektedir (“World Report on Violence and Health”, 2002: 15).

2011 yılına gelindiğinde kadına karşı şiddet konusunu en kapsamlı olarak ele alan metin ve kadına karşı şiddetin önlenmesi konusunda bağlayıcı nitelik taşıyan ilk uluslararası sözleşme niteliğindeki *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye*

İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi kabul edilmiş, Türkiye sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan ilk ülke olmakla birlikte (Resmi Gazete, 8 Mart 2012), daha sonra 19 Mart 2021’de sözleşmeden çekildiğini açıklamıştır. *İstanbul Sözleşmesi* olarak bilinen bu sözleşme kadınlara yönelik şiddetin temellerini toplumda erkek ve kadın arasındaki eşitsizliğe dayalı kültürle açıklamış, ilk kez toplumsal cinsiyet kavramını tanımlamış ve kadına karşı şiddet konusunu toplumsal cinsiyet ile ilişkilendirmiş, ayrıca ekonomik şiddeti de kadına yönelik şiddet biçimlerinden biri olarak tanımlamıştır (Bakırcı, 2015: 134-136). Buna göre, kadın ve erkeği biyolojik olarak dişi ve erkek şeklinde kabul eden ve her birine belirli roller ve davranış kalıpları atfeden toplumsal ve kültürel kabuller olarak toplumsal cinsiyet kalıpları, toplumlarda kadına karşı şiddetin kabul görmesine katkıda bulunmaktadır (Council of Europe. t.y.).

Hemen ardından 2012’de *Türkiye’de Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* (Resmi Gazete, 20 Mart 2012) kabul edilerek, 1998 tarihli 4320 sayılı *Ailenin Korunmasına Dair Kanun* yürürlükten kaldırılmıştır³. Bu yeni kanunda kadına yönelik şiddet, kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış olarak açıklanmıştır.

Bu tanımlamalara bakıldığında birçok eylem ve cürüm bakımından yasal düzenlemelerde açık bir biçimde kadın-erkek ayrımı yapılmasa da, kadınların eşleri veya birlikte oldukları insanlardan gelen şiddet olarak “erkek şiddeti”ne işaret edilirken, örneğin İstanbul Sözleşmesi’nin kadınlar ile erkekler arasındaki eşitliksiz güç ilişkileri ve toplumsal cinsiyete vurgu yaptığı görülmektedir. Yine başka örneklerde Pekin Eylem Platformu’nun “cinsiyete dayalı şiddet” olarak tanımladığı kadına karşı şiddetin, hem 1979’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilmiş olan *Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi*’nde, hem de 2012 tarihli *Türkiye’de Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*’da “kadına yalnızca kadın olduğu için” uygulanan bir şiddet türü olarak tanımlandığı görülmektedir. Öte yandan konunun teorik temellerini oluşturan bilimsel ve akademik araştırmalar ve çalışmalara bakıldığında da, tartışmaların yine çoğunlukla “erkekten gelen şiddet” çerçevesinde yapıldığı dikkati çekmektedir.

Altınay ve Arat (2007: 51) 1970’lerden bu yana büyük bir yoğunluk kazanan kadına karşı şiddet ile ilgili nicel araştırmaların, eş zamanlı olarak gelişen ve birbirinden etkilenen iki farklı paradigmadan -“aile içi şiddet” paradigması ve “erkek şiddeti” analizi üzerine oturan feminist

³Bu iki kanunun karşılaştırması ve tartışmalar için bakınız; Ercoşkun Şenol, H. Kübra (2019), “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 13, s.423-459.

paradigma- beslenmekte olduğunu tespit etmektedirler. Her iki paradigmanın da ana vurgusu, ailenin çok yoğun şiddet yaşanan bir kurum olduğu gerçeği olsa da, 1970'lerde aile içi şiddet paradigması çerçevesinde yapılan araştırmaları feministler, aile içi şiddetin arka planını dikkate almadığı, şiddetin sonuçlarını ölçmediği ve cinsel ve ekonomik şiddet gibi aile içi şiddetin diğer türlerine dair soru içermedikleri yönünde eleştirmektedir çünkü, feminist araştırmacılara göre bu eksikliklerin arkasında kadınlar ve erkekler arasındaki iktidar ilişkilerinin hiçe sayılması yatıyordu ve “ataerki” veya “erkek egemenliği” olarak ifade edilen bu iktidar ilişkilerini göz önünde tutmadan, aile içinde yaşanan şiddetin özelliklerini, sebeplerini ve sonuçlarını tartışmak mümkün değildi (Altınay ve Arat, 2007: 51-52). Yazarların devamla belirttiğine göre, 1990'larda cinsel şiddet ve şiddetin fiziksel sonuçları da sorgulanmaya başlamış, ilerleyen dönemde araştırmaların kapsamı daha da genişleyerek, şiddetin arka planı, sonuçları, kadınların şiddete verdikleri tepki, ev dışında yaşanan şiddet deneyimleri, cinsel şiddet ve denetim boyutları da yeni araştırma konuları olarak ortaya çıkmıştır.

Kadına yönelik şiddet ile ilgili çalışmaları genel olarak değerlendiren bir başka çalışmada ise Walby, kadına karşı şiddet konusunu analiz eden üç temel teorik yaklaşım olarak liberalizm/psikolojik teoriler, sınıf analizi ve radikal feminizmi tespit etmektedir (1990: 128-149). Walby'nin belirttiğine göre, bunlardan liberal/psikolojik teoriler bu tür şiddeti psikolojik sorunları olan az sayıda erkeğin yarattığı bir sorun olarak açıklarken, sınıfsal analiz sınıfsal sistemde dezavantajlı durumda kalmış olan erkeklerden kaynaklanmakta olduğunu, radikal feminizm ise erkek egemen toplumda erkeğin sahip olduğu güç nedeniyle kaynaklanmakta olduğunu ileri sürmektedir.

Kadına karşı şiddet konusunda yapılan yasal düzenlemeler ve bunlara da zemin teşkil eden teorilerin yapısına ve özellikle de şiddet tanımlamalarına bakıldığında, her seferinde kadına dair başka bir sorunun, farklı boyutlarıyla şiddetin tanımına dahil edildiği, şiddet kavramının bu anlamda sınırlarının her seferinde daha da genişlediği gözlemlenmektedir ve bu da beklenen bir durumdur. Elbette “şiddet” kavramının anlamını dar tutup bir iki ögeye indirgemek yerine, anlam-kuşatımını hem mantıkça hem duyguca olabildiğince geniş tutmak daha doğru olacaktır (Uygur, 1996: 141) ancak dikkati çeken bir diğer nokta, kadına karşı şiddetin genel olarak “erkeğin uyguladığı şiddet” şeklinde çerçeveselendiğidir. Özellikle de feminist hareketin ilk üretimlerinde farklı sınıf, etnik köken, kültür ya da dine mensup tüm kadınları erkekler karşısında birleştiren bir bağ olduğu, tüm kadınların kadınlıkları, emekleri ve yaşamlarının erkek egemen yapı tarafından aynı şekilde sömürüldüğü, dolayısıyla kadınların evrensel “kız kardeşler” olduğu varsayılmıştı ancak böyle olmadığı kısa sürede anlaşıldı çünkü, kadınlar

ancak erkeklerle karşılaştırıldığında “kadın” ortak kimliğinin özellikleri ortaya çıkabiliyor, bunun dışında kadınlar birbirleri ile karşılaştırıldığında tek bir grup olarak tanımlanamadıkları gibi, az sayıda da olsa bazı kadınlar bazı erkeklerden de ayrıcalıklı durumda görünüyordu (Tekin, 2012: 7). 1990’lardan itibaren feminizm, tüm kadınları kapsama iddiasında olan bu bütüncül kadın kategorisinin varlığını ve kadınlar arasındaki farklılıkların üstünün örtülmesine yol açan toplumsal cinsiyet kategorilerini sorunsallaştırarak kadın kimliğine ilişkin bu özcü yaklaşımın aşılması gerektiğini, kadınların kendileri arasında etnik, sınıfsal, kültürel ve cinsel farklılıklar olduğunu tartışmaya başladı (Hançer, 2019: 43). Bu anlamda, tarihin çok eski dönemlerinden günümüze toplumsal yapı içerisinde kadınların kendi içerisinde farklılaştığı, bu farklılıkların birbirleri açısından ciddi güç ve iktidar mücadelelerine dönüştüğü ve zaman zaman da şiddet içerdiği örnekler var olmuş ve olmaya devam etmektedir.

Kadının kadına şiddeti konusunda örneğin, ilk akla gelen olgu, ev içinde ve/veya ev dışında aile içerisinde kadınlar arasında yaşanan en gerilimli iktidar mücadelelerinden biri olarak çok eski zamanlardan beri birçok toplumda var olduğu bilinen gelin-kayınvalide çatışmasıdır. Ataerkil sistemde konumlarını önce babaları, sonra kocaları ve sonrasında da erkek çocukları sayesinde kuran ve sağlamlaştıran kadınların kendi aralarında rekabet içine girerek bu konumlarından gelen güçlerini kaybetmemek, paylaşmamak üzerine girdikleri bir çatışma biçimi olarak (Altunsu Sönmez, 2019: 1192) bu kadın-kadın çatışması, güç ve iktidar ilişkileri çerçevesinde kadınların birbirlerine karşı fiziksel şiddet de dahil olmak üzere çeşitli şiddet türlerine başvurabildiklerinin en tipik örneklerindedir. Öyle ki, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün yapmış oldukları 2008-2014 yıllarını kapsayan araştırmanın sonuçları, Türkiye’de on beş yaşından büyük evli kadınların yüzde yirmi birinin kayınvalidesinden duygusal şiddet, yüzde sekizinin ise fiziksel şiddet gördüğünü ortaya koymuştur (“Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu”, 2014: 16). Bir başka çalışmada Yıldırım (2016: 21) şiddet gören kadınlarla yaptığı yüz yüze görüşmelerden elde ettiği verilere dayanarak, gençliğinde yalnız kocası değil kayınvalidesi başta olmak üzere eşinin aile üyeleri tarafından ezilen ve aşağılanan kadının, kendisi kayınvalide olduğu zaman aynı şeyi kendi gelinine yaptığını, oğlu ve gelini arasındaki ilişkide belirleyici bir rol üstlenmeye çalıştığını, işte bu iktidar mücadelesinde de kadınların şiddet eylemleri üzerinde etkili olabildiklerini, özellikle de geleneksel yapı içerisinde çocuk yetiştirmek kadınların sorumluluğu olduğundan cinsiyet rollerinin ve eşitsizliklerinin çocuklara aktarılmasında kadınların önemli bir rol oynadığını ve kadınların farkında olmadan ataerkil kültürü ve onun meşru gördüğü şiddeti nesilden nesile

sürdüdüğünü tespit etmektedir. Yıldırım, zaman zaman erkek annelerinin etkisi ve katkısıyla şiddet eylemlerinin ortaya çıktığını gözlemlediklerini belirtmektedir (Cumhuriyet Gazetesi, 12 Şubat 2018). 14 Kasım 2020'de medyaya da yansıyan bir olayda (Sabah Gazetesi, 14 Aralık 2020)⁴ boşanmak üzere olduğu eşi tarafından öldürülmek istenen bir kadın büyük bir şans eseri kurtulmuş, o an ve daha öncesinde yıllardır yaşamış olduğu şiddeti anlatırken kayınvalidesinin bu şiddet olaylarını nasıl örtbas ettiğini de anlatmıştı. Bu tür olayların birçoğunda başka kadınların kadına karşı şiddet eylemlerinde erkeklerle yaptığı "iş birliği" habere konu edilmediği gibi, konu hakkındaki tartışmalara da dahil edilmemektedir. Bu konuda dikkati çeken bir nokta, Altunsu Sönmez'in (2019: 1192-1196) çalışmasında elde ettiği sonuçlarda ortaya çıkmaktadır. Buna göre, günümüzde eğitim düzeyinin, ev dışında çalışma ile birlikte gelir düzeyinin artması, görücü usulü evlilik yerine eşleriyle kendileri tanışarak ve anlaşarak evlenmeleri gibi nedenlerle yeni kuşak gelinler kayınvalidelerinin iktidarlarını sarsmaya başlamışlardır, ancak öte yandan geleneksel kodların devam ettiği durumlarda, örneğin kayınvalidesi ile aynı evde yaşayan, ev dışında çalışmayan gelinler için kayınvalideleri ile ilişkileri hala çoğunlukla "kötü" bir durumdadır. Yani, gelinlerin ekonomik gücünün arttığı koşullarda kayınvalide baskısı azalmaktadır. Başka bir deyişle, kadına karşı şiddeti, hem de fiziksel şiddeti, yalnız erkek uygulamadığı gibi, her kadın da şiddete aynı şekilde ya da aynı ölçüde maruz kalmamaktadır.

Bir başka yaygın örnek olguyu Bora'nın (2005) ev hizmetlisi kadınlarla onların işvereni konumundaki orta sınıf kadınlar arasındaki ilişkilerin sınıfsal yapısını incelediği ufuk açıcı çalışmasında bulmak mümkündür. Bora, bu iki sınıftan kadınlar arasındaki sınıfsal farkın aynı zamanda farklı kadınlıklar olarak belirlediğini, bu farklı kadınlıkların birbirleriyle rekabet içerisinde, birbirine meydan okuyarak ve birbirini değersizleştirerek inşa edildiğini ve tam da bu durumun, kadınlar arasında sırf "kadın olmak"tan kaynaklanan "kız kardeşlik" yaklaşımını geçersiz kıldığını tespit etmektedir. "... Kadınlık, erkeklikten olduğu kadar, başka kadınlıklardan da farklı çizilir. Kadınlar arası farklılıklar, tıpkı diğer farklılıklar gibi, eşitsizlik ve iktidar ilişkilerini barındırır, bunlara işaret eder. Yani hiçbir farklılık, bir iktidar dolayımından geçmeden var olamaz." (Bora, 2005: 22-23). Ev içindeki eşitsizlik ilişkileri yalnız erkek, kadın ve çocuklar arasında kurulmamaktadır. Ev aynı zamanda, kadınların kadınlara karşı güç ve iktidar ilişkileri içerisine girdikleri, sosyal statülerini, sınıfsal

⁴"Son Dakika Haberi: Kendisini Vuran Kocasını Görüntülemişti! Dehşet Anlarını Böyle Anlattı Eşi Hakan Karharman'dan sürekli şiddet gördüğünü ve kendisini daha önce bıçakladığını belirten Özgen Karharman, "Sürekli şiddet uyguluyordu ve 'Seni öldüreceğim' diyordu. Çok kıskançtı. Daha önce de beni bıçaklamıştı. Kayınvalidem, çatıdaki turşularla ilgilenirken kazayla kendimin yaptığını söylememi istemişti. Ben de korkup, onların söyledikleri gibi olayı anlattım."

konumlarını, kimliklerini birbirlerine karşı ve birbirlerine rağmen var ettikleri ve yeniden yeniden ürettikleri bir yerdir. Dolayısıyla, “bazı kadınlar bazı ortak çıkarları paylaşmalarına ve bazı ortak düşmanlarla yüz yüze gelmelerine rağmen, bu ortaklıkların hiçbir şekilde evrensel olmadığı; tersine, farklılıklarla hatta çatışmalarla iç içe geçtiği” (Fraser ve Nicholson, 2011: 500) görülmektedir. Böylece ‘şiddet’ kavramının da cinsiyetçi bir bakışa indirgenerek anlaşılamayacağı, kadına karşı şiddet konusunda kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıklar kadar kadınların kendi içlerindeki farklılıklarına ve bu farklılıkların şiddet mekanizması üzerinde nasıl etkiler ürettiğine de bakmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Medya, Şiddet ve Temsil

Medyada temsil, yani medyanın olay ve olguları ele alma ve bunlarla ilgili içerik üretme pratikleri, farklı kuramsal çerçevelerden farklı biçimlerde ele alınmaktadır. Bunlardan ilki, liberal çerçevedir. Liberal basın anlayışı, liberal çoğulcu siyasal düşünce ile gelişirken basını yasama, yürütme ve yargının yanında dördüncü bir güç olarak tanımlamış, basına temsili demokrasilerde siyasal iktidarı kamu adına denetlemek ve siyasal iktidar karşısında da kamunun sesi olmak misyonunu yüklemiştir. Pozitivizmden de etkilenen bu tür anlayış, tıpkı bilim gibi basının da değer yargılarından arınmış olması, yani nesnel olması gerektiğini, bunun da ancak basının siyasal iktidar karşısında özgür olması ile sağlanabileceğini kabul etmekteydi (İnal, 1996: 16). Buna göre, demokrasilerde özgür basın hükümet üzerinde bir gözlemci gibi çalışarak, yurttaşların temel meseleler hakkında yargıda bulunabilmesi için gerekli bilgi ve haberi sağlar ve aynı zamanda yurttaşları, farklı fikirlerin ve bakış açılarının varlığından haberdar eden bir forum işlevi görerek, demokrasinin çok sesliliğine katkıda bulunur (Uzun, 2009: 35). “... Her türlü düşüncenin, gerçeğin belirli bir ifadesi olarak, özgür olması, düşünceyi üretecek iletişimin özgürce gerçekleşmesi ve bunu sağlayan araçların çoğulculuk anlayışına uygun olarak kullanılabilmesi liberal anlayışın özü olmaktadır. Başka bir anlatımla, liberal iletişim anlayışının ifade biçimi olan çoğulculuk gerçeğe ve nesnellığe ulaşmanın bir aracı olarak algılanmaktadır.” (Kaya, 1985: 43). O halde, siyasal iktidar basına herhangi bir müdahalede bulunmamalı, buna karşılık basın ve medya çalışanları halkı gerçekler hakkında haberdar etmeli ve bir yandan da halkın temsilcisi olmalıdır. Böyle bir anlayış basını, daha geniş kapsamda ise medyayı, siyasal iktidarı halka, halkı ise siyasal iktidara olduğu gibi yansıtan bir ayna gibi kabul eder. Dolayısıyla bu anlayışa göre medya “gerçekleri” aynen aktaran bir araçtır, edildir. Bu yaklaşım toplumdaki güç ve iktidar ilişkilerini görmezden gelirken, medyayı liberal demokratik çoğulcu sistemin devamını sağlayan bir kurum olarak tanımlamaktadır.

Liberal çoğulcu kuramın basın ve medyaya ilişkin yaklaşımı zaman içerisinde birçok noktada eleştirilmiş, tüm bu eleştiriler literatürde “eleştirel kuramlar” adı altında toplanmıştır. Eleştirel kuramlar ise medya ile ilgili odaklandıkları sorunlar bakımından iki ana çizgide belirginleşirler; bunlardan ilki medya endüstrilerinin ekonomik örgütlenmeleri, mülkiyet ilişkileri ve kurumsal üretim süreçleri üzerine odaklanırken, ikincisi medyada anlamların oluşumu, yapılanması ve alımlanmasında/tüketiminde odaklanır (Dursun, 2014: 25-26). “Kendi içinde bölünmüş olmanın verdiği zayıflıklara rağmen, eleştirel yaklaşımlar medyanın gerçeklik ile bağına ilişkin ortaya koyduğu argümanlar ile liberal anlatının inşa ettiği zihinsel dünyanın sorgulanmasını zorlamaktadır” (Emre Kaya, 2020: 12). Zira bunlardan biri medyanın, “gerçeği” sermaye sahiplerinin lehinde tamamen çarpıttığını, bu şekilde toplumsal eşitsizliği gizlediğini ve sistemin devamı açısından görev gördüğünü iddia ederken, diğeri ise medyanın, “gerçekliği” gayet bilinçli tercihlerle, yöntemlerle inşa ettiğini öne sürmektedir.

Bu çalışmada konu, sözü edilen bu yaklaşımlardan inşacı yaklaşım temelinde ele alınmıştır. Buna göre medya çeşitli adlandırmalar, sınıflandırmalar, tanımlamalar yaparak, olaylar ve olgular arasında neden-sonuç ilişkileri kurarak, bunlara dair yorumlar yaparak sembolik bir gerçeklik kurgularken, bireyler ve toplumlar da hiç yaşamadıkları ve yaşayamayacakları deneyimlere medya aracılığıyla yalnızca tanıklık etmekle kalmaz, bunlara ilişkin durmaksızın anlamlar üreterek toplumsal gerçekliğin yapılandırılmasına katkı sunarlar (Dursun, 2013: 33-40). “Haberler, diziler, filmler, yarışma ve eğlence programları, belgeseller, haber, magazin ve hobi dergileri, gazeteler, insanlara içinde yaşadığı gerçekliğin değerlerini, değerlere yönelik tehditleri, normal ve anormal olan arasındaki ayrımı, kabul edilebilir olan ve olmayan hareketler arasındaki sınırları, gücün değiş-tokuş tarzlarını göstermektedir.” (Dursun, 2013: 40).

Medyanın ekonomik ve ideolojik yapılanması onun içeriklerinin yapısını da belirler. Modern kapitalist toplumlarda toplumsal-siyasal örgütlenmenin temsili olması gibi, iletişim mekanizmaları da temsilidir ve bu iletişim mekanizmaları kendi meşruiyetlerini tüm toplum için tek bir ortak çıkar (kamu yararı) dayandırmaktadır ancak bu toplumlarda tek bir ortak çıkar olmadığı gibi, nihayetinde iletişim araçlarının sahipliğine dayalı özel mülkiyetin esas olduğu bu sistemde ortak çıkar, ancak işletme sahipleri ve onların egemen çıkarları olacaktır ve medya da gündelik hayat içerisinde bu gerçek ile uyumlu, kendisine özgü bir bilgi alanı üretmekte ve yeni bir gerçeklik yaratmaktadır (Aziz, 1994: 12). En objektif olduğu kabul edilen, olan biteni yorumsuz bir şekilde verdiği düşünülen haber metinleri dahi bu yapılanma çerçevesinde şekillenir. Medya “gerçekliği” belirli bir ekonomik, toplumsal, kültürel yapı

içerisinden, o yapının kodları çerçevesinde tasarlar ve her defasında yeniden üretir. Bu üretim toplumsal ilişkilerden, özellikle de toplumdaki güç ve iktidar ilişkilerinden bağımsız değildir. Bu ilişkiler medyayı “gerçekliği” inşa ederken seçici bir çerçeveleme yapmak, içeriğin unsurlarının bazılarını tercih edip yansıtırken, bazılarını ise dışarıda bırakmak yönünde etkiler. Medyada kadın ve kadına yönelik şiddet konusunda üretilen temsiller de konu hakkında böylesi bir “gerçeklik” inşa etmektedir. Bu inşa sürecinde medya kadın ve şiddet ilişkisine dair bazı unsurları özellikle vurgularken ve konunun çerçevesine dahil ederken, bazı diğer unsurları ise bilinçli bir şekilde çizdiği çerçeveden dışlamaktadır. Medya, kadına karşı şiddet konusunda, tıpkı diğer toplumsal platformlarda olduğu gibi, kadın-erkek karşıtlığına dayalı cinsiyetçi bir söylem⁵ ile “kadına şiddeti erkek uygular” algısını üretirken, kadının kadına uyguladığı şiddeti çerçeve dışına iterek dikkatlerden gizlemektedir. Bunun da ötesinde medya ürettiği popüler içeriklerde, televizyon dizilerinde, yine televizyonlarda özellikle de gündüz kuşağında yer alan yarışma programlarında, reklamlarda bu çatışmanın reyting uğruna beslenmesi, istismar edilmesi, zaman zaman karikatürize edilerek sıradanlaştırılması ve meşrulaştırılmasına yardım etmektedir. Örneğin gelinler ve kayınvalideler üzerine kurgulanan çeşitli yarışma programlarında, gelinler ve kayınvalideleri birbirlerine ve diğer kadınlara karşı konumlandırılmakta, “... yarışmacılar birbirlerini aşağılayarak, onların davranışları ya da kişilik özellikleriyle alay ederek, onların saygınlığını zedeleyecek şekilde davranışlarını taklit ederek ve kınama içeren ifadelerle onlarla ilgili olumsuz düşüncelerini dile getirmekte” (Karahan, 2005: 150), birbirlerini acımasızca eleştirmekte ve kazanabilmek için birbirlerine karşı çeşitli hilelere başvurumaktadırlar (Özkantar, 2019: 26). Aynı şekilde, reklamlarda gelin-kayınvalide çatışmasının kullanımını inceledikleri çalışmalarında ise Akyol ve

⁵İletişim çalışmalarında genel olarak medya çoğunlukla, habercilik hak ve sorumluluklarını aşan bir biçimde konuyu istismar ettiği, iddia ettiği gibi farkındalık yaratmanın ötesinde sorunu sıradanlaştırdığı ve sorunun kısır adli tartışmalara hapsedilmesine hizmet ettiği yönünde eleştirilmektedir. Kadına karşı şiddetin haberlerde temsilindeki sorunlar özelinde Dursun (2013) iletişim çalışmalarının iki temel ekseni olduğunu tespit etmiştir: Bunlardan bir kısmı “kadın” ve “kadınlık”ın medyada temsiline ilişkin sorular üzerinde dururken, diğer kısmı genel olarak şiddetin medyada temsilindeki sorunlar üzerinde durmaktadır. En özet haliyle kadına karşı şiddeti konu edinen iletişim çalışmaları ilk örneklerinden bugüne, medyanın yalnız kadına karşı değil, genel olarak şiddeti teşvik ettiği, toplumu şiddete kışkırttığı, şiddetin toplum nezdinde normalleştirilmesi, meşrulaştırılmasına katkıda bulunduğu, toplumda yerleşik toplumsal cinsiyet kalıpları ekseninde erkeklerin kadınlar üzerindeki hakim konumlarını ve iktidarını pekiştirdiği, kadınların ve erkeklerin medyadaki bu şiddet temsilinden nasıl etkilendikleri, “şiddete eşlik eden ne tür kadınlık imgelerinin dolaşımında tutulduğu”, kadına karşı şiddetin çeşitli türlerinin (cinsel, ekonomik, psikolojik vs.) medya içeriklerinde nasıl temsil ve inşa edildiği gibi sorunsallar çerçevesinde ortaya konulmuştur. Bu araştırmaların sonuçlarına bakıldığında ise en temel tespitin, şiddetin medyada temsilinin “erkeğin kadından daha güçlü olduğunu öne süren biyolojik farklılıklar söylemine” dayandığı yönünde olduğu görülmektedir (Dursun, 2013: 194). Aziz’in (1994: 11) ifadeleriyle ise bu anlatı, kadın ve erkek arasındaki farklılığı bir “zıtlık” durumu olarak belirlemekte ve böylece insani ilişkileri ‘güç’ ilişkileri temelinde tanımlamaktadır. Başka bir çalışmada, İnam ve Şahin (2020) kadına yönelik şiddetin medyada temsilini, bu konuda yapılmış on bir akademik araştırmanın çerçevesinde ele aldıkları literatür incelemelerinde, bu on bir araştırmanın sekizinde, medyada cinsiyetçi söylem ve erkek bakış açısının, beşinde ise kadının kimlik gizliliğinin ihlal edildiğinin görüldüğünü, tüm araştırmalarda haber başlıklarında failin dilinden ifadeler kullanıldığını ve de farklı yayın politikalarına sahip olsalar da gazetelerin haber içerikleri arasında büyük fark görülmediğinin tespit edilmiş olduğunu belirtmektedirler.

arkadaşları (2019: 150), reklamların gelin-kaynana arasında süregelen anlaşmazlığı yansıtan bir ayna olduğu gibi, bunun artmasına neden olabilecek bir işlev de gördüklerini, reklamlarda kadınlar arasındaki çatışmanın mizah yolu ile sunulduğunu, kadınların stereotipleştirildiği, kadınlığın oğul veya eş olan erkek üzerinden, kadınlar arasındaki çatışmanın ise ev içi alana (mutfak, ütü, temizlik) yönelik güç mücadelesi üzerinden inşa edildiğini belirtmektedir.

Böylesi bir temsilin ve kadına karşı kadın şiddetinin bu temsilden dışlanmasının yarattığı en önemli sorunlardan biri de tam da bu çalışmaların ortaya koyduğu gibi, “gerçek” bir şiddetin şiddet-dışlaştırılmasıdır. Bunu bir başka çarpıcı örnekle, çeşitli video paylaşım mecralarında düzenlenen ve izleyiciye “komik” ya da “seksi” olarak sunulan “kadın kavgaları” görüntüleri örneği üzerinden iyice netleştirmek mümkündür⁶. Facebook, Youtube gibi büyük sosyal paylaşım platformlarında ve medyanın diğer birçok mecrasında kadın kavgalarına dair birçok içeriğin bulunduğu bilinmektedir. Örneğin bunlardan birinde sayfanın kimlik fotoğrafı olarak kullanılan fotoğrafta model oldukları tahmin edilecek iki bikinili kadının pornografiyi çağrıştıran bir biçimde boğuştuğu görülmektedir⁷. Bu tür görüntülerin medya mecralarında sıklıkla pornografi ile özdeşleştirildiği, bir yandan da (muhtemelen erkek gözüyle olmak üzere) “seyir kalitesi yüksek” veya “komik” gibi ifadelerle şiddet-dışlaştırıldığı, hafife alındığı, ciddiyetsizleştirildiği görülmektedir. Sorun şu ki, medyanın da pekiştirdiği algı çerçevesinde kadına şiddet yalnızca “erkek” tarafından uygulanmakta ise, kadınların birbirlerine karşı ürettikleri şiddet, “şiddet” tanımının dışında kalacak ve önemsizleşecektir. Bu durumda kadına kadından gelen şiddet olsa olsa “seksi” ya da “komik” olacaktır. Dolayısıyla kadına karşı şiddet ile ilgili hassasiyetin bütün bunları da göz önüne alarak, kadının yalnız erkek karşısında, erkekler tarafından değersizleştirilmesine değil, kadının kadın tarafından da değersizleştirilmesine dair her türlü durumu içerecek şekilde genişletilmesi, medyada kadına karşı şiddetin izleri sürülürken de bu farkındalıkla hareket edilmesi gerekmektedir.

Medyada ve Medya Aracılığı ile Kadına Karşı Kadın Şiddeti

25 Nisan 2019’da İstanbul Havalimanı’nda bir kadın yolcu ile bir kadın havalimanı görevlisi arasında gerçekleşen olay, güç ve iktidar ilişkilerinin kadınlar arası ilişkileri ve farklı kadınlık

⁶Bakınız; <https://www.izlesene.com/komik/kavgalar/kiz-kavgasi>
<https://www.izlesene.com/video/seyir-kalitesi-yuksek-hatun-kavgasi/9434854>
<https://beyazgazete.com/fotogaleri/dunya-5/kiz-kavgasi-boyle-olur-tum-fotograflar-9509/buyuk-fotograf-13/?pcount=13>
<https://www.facebook.com/K%C4%B1zlar%C4%B1n-kavgalar%C4%B1-770245983055074/videos/bikinili-k%C4%B1z-ka-vgas%C4%B1/864479366965068/>

⁷Bakınız;
https://www.facebook.com/kizkavgasivideolari/?hc_ref=ARSxtbNOieWtR99My0ovBxKqpkUice7tBHRQIZ1RIEJBeh_sJISB2vQgDhH2TmnLL18&fref=nf&__tn__=kC-R https://www.facebook.com/MevzuderinTurkey/?ref=py_c

tanımlarını nasıl ürettiğine dair çarpıcı örneklerden biri olarak hafızalarda yer etmiştir. Uçağının rötar yaptığını ve uzun bir süre bekletilip, havayolu şirketi tarafından da ilgilenilmediğini söyleyen bir kadın yolcu, şirketin yer görevlisi bir başka kadın personele hakaret ederken, yer görevlisinin de yolcunun üzerine yürümesiyle tartışma büyümüş, taraflardan kadın personel, yolcudan şikayetçi olmuş, dava açılmış, kadın yolcu ise sosyal medya hesabı üzerinden özür dilemişti. Olay bir başka yolcu tarafından kameraya alınıp sosyal medyada yayınlanınca kamuoyunun da gündemine girmiş ve yolcu F.E.’ye birçok farklı medya mecrası üzerinden tepkiler yağmıştı. Tepkilerin temel kaynağı F.E.’nin havayolu şirketi yer görevlisi olan T.S.’ye karşı kullanmış olduğu hakaret içeren ve aşağılamaya yönelik sözleri idi. “... temas yok”, “ben çingenelerle temas etmem”, “sokak süprüntüsü”, “koca kışını büyütene kadar...” gibi ifadeleri nedeniyle F.E. hakkında bir yandan yasal süreç başlatılırken diğer yandan da medyada ve çeşitli sosyal medya hesaplarında tartışmalar devam etmişti.

Hemen ardından ortaya yeni bir tartışma çıktı. Sosyal medya üzerinden F.E.’ye tepki gösterenlerden biri de tanınmış oyuncu Gonca Vuslateri idi. Vuslateri 26 Nisan 2019 tarihinde Twitter’da "O arkadaştan ben bile özür dilemek istedim. Bir insanı toplum içinde küçük düşürme girişimi saldırıdır. Linçtir, suçtur. Terbiyesizlik az kalır" diye yazmış, bir başka Twitter kullanıcısı ise Vuslateri’nin yorumuna “Bir ay önce katıldığınız bir ödül töreni girişinde listede isminizi hemen bulamadım diye beni azarlayan sizdiniz. Şimdi yazdıklarınıza bakıyorum da ikiyüzlülük gerçekten üzücü. Siz de duyarlı ve sabırlı değilsiniz. Beni herkesin içinde küçük düşürdünüz. O konuşmanız nedeniyle uyarı aldım. İşimle oynayan sizdiniz." şeklinde bir karşılık vermişti. Bu yoruma Vuslateri’nin verdiği cevap, yine Bora’nın (2005) söz ettiği kodları taşıması bakımından ilginçtir. Vuslateri ard arada paylaştığı tweet’lerinde “... Birine ‘süprüntü! Koca kış! Hoop temas yok’ dersem gerçekten aynı tepkiye maruz kalmama şaşırımam. Fakat az kitap okuyup, gazete açan birinin (herhalde buna yoruyorum) hakareti sınıflandırma konusunda beni hedef alması zaten kafaya taktığım bir şey değil. Çünkü bu sektördeysen bu başına gelir. Çok olağan...Ben kimsenin beğendiği biri olmak için bu meslekte değilim. Havaalanındaki kadının bir çalışanına ‘hakaret etmesiyle’ günlük hayatımda birinin işini yapmaması yahut saygısızlığı karşısında göstereceğim memnuniyetsizliği aynı kefeye koymam. Tartışmam. Cevap bile vermem.” (Posta Gazetesi, 28 Nisan 2019) sözleriyle kendini savunmuştu. Vuslateri dolayısıyla karşısındakinin isabetsiz bir durum tespiti yapıyor olduğunu ifade ederken, bu kişinin “az kitap okuyup, gazete açan” biri olduğuna hükmetmişti. Böylesi şiddet örnekleri, toplumsal hiyerarşinin sınırlarının en

keskin biçimde çizildiği alanlardan biri olarak ortaya çıkmakta, ancak kelime oyunları içerisine hapsolüp kalmaktadır. Şiddet, cinsler arası olmaktan çok öte, bir güç ve iktidar meselesi olduğu gibi, “şiddet” kavramı da şiddeti uygulayanın sosyo-ekonomik gücü ve toplumsal nüfuzuna bağlı olarak değişken bir biçimde tanımlanabilmektedir. Örneğin F.E.’nin ve T.S.’nin duruşmasında, basına da yansıdığı kadarıyla⁸, F.E.’nin avukatı müvekkilini “master seviyesinde eğitim almış bir insan olduğu”nu ve sabıkasının bulunmadığını anlatarak savunmuştur. Öte yandan “master seviyesinde eğitim almış bir kadın” bir başka kadını kalabalıklar içerisinde rencide edebilmişti. Ancak bundan da önemlisi yine F.E.’nin avukatının savunmasının devamında gizlidir. Avukatın belirttiğine göre, "Aklievvel birisi bunu kameraya çekti, sosyal medyaya koydu. Bu paylaşım olmasaydı, her gün olağan şekilde gerçekleşen bu tarz olaylardaki gibi müşteki belki de olayı görmezden gelecek ya da müvekkilimle barışacaktı”.

F.E.’nin avukatının savunması da bu noktada ciddi bir şekilde irdelenmelidir. Olayın sosyal medyaya yansımaması halinde bu kadar büyümeyeceğini ve de zaten büyütülmemesi gerektiğini, aslında bu türden şiddet olaylarının sıradan olduğunu iddia etmek şiddetin tanımlanması ile ilgili önemli sorunlar içermektedir. Şiddet, ne zaman ve hangi şartlarda şiddet olarak tanımlanmaktadır? Bir olayın şiddet olarak tanımlanabilmesi için medya tanıklığı neden ve nasıl önkoşul olarak kabul edilebilir veya olduğu iddia edilebilir? Daha önce de belirtildiği gibi, medyada kadına karşı şiddetin temsili konusunda en büyük sorunlardan biri burada kadına karşı erkek şiddetinin, her ne kadar temsili sorunlu olsa da, sık sık medyada gündem oluşturması ile şiddetin yalnızca bu türünün göz önünde tutulması, buna karşılık kadına karşı şiddetin başka biçimleri, aktörleri ve mağdurlarının ise dikkatlerden kaçırılmasındadır. Sorgulamayı bir adım daha öteye götürmek ve biraz da kışkırtmak adına, bu iki olayda da şiddetin uygulayıcıları erkek olsaydı örneğin, durum farklı bir şekilde mi konuşulacaktı diye sorulabilir. Şiddet, kadına erkekten geldiği zaman sorun iken, hemcinsinden geldiğinde sorun olmaktan çıkmakta mıdır? Başka bir şekilde söylemek gerekirse, aynı şiddet davranışını bir kadına bir erkeğin göstermesi ile bir hemcinsinin göstermesi farklı şeyler midir? Erkekten kadına yöneltilen ile kadından kadına yöneltilen şiddet arasında nasıl ve neye göre bir ayırım yapılmaktadır? Öyle görünüyor ki, şiddeti, özellikle de kadına karşı şiddeti tanımlamak başlı başına bir sorun haline gelmektedir. Böylesi bir tanımlama güç, hakimiyet, iktidar gibi kavramları biyolojik olarak ele almakta ve üstünlük sahibi olmayı “kas gücü” ile ilişkilendirmekte iken, toplumsal yaşamda diğer taraftan

⁸Örneğin bakınız; <https://www.dha.com.tr/istanbul/havalimaninda-gorevliye-hakaret-eden-kadina-para-cezasi/haber-1729662>

hemcinslerin birbirlerine veya genel kabulün tam aksine kadının erkeğe galebe çaldığı sayısız örneğe tanık olunmaktadır. Kadını yalnızca “kadın” kimliği ile erkekler karşısında ve de diğer kadınların yanında tanımlamanın yetersizliği, öyle görünüyor ki, ciddi biçimde görmezden gelinmekte, F.E.’nin avukatının da belirttiği gibi, nerdeyse ‘sıradan’ bir biçimde hemen her kadının hayatının her döneminde, farklı zaman ve mekanlarda başka kadınlardan görmeye alışık olduğu şiddet, tartışma dışına itilmektedir.

Henüz gazete, radyo, televizyon gibi geleneksel kitle iletişimi mecralarında, profesyoneller tarafından üretilen içeriklerdeki şiddete dair sorunlar ve tartışmalar devam ederken, sosyal medya, “etkileşimli yeni kamusal alanlar yaratarak şiddet ve nefret söyleminin yaşam bulabileceği ve yeniden üretime girebileceği en elverişli ortam” olarak ortaya çıkmıştır (Bostancı, 2013: 13). Üstelik bu ortamda kadına karşı kadın şiddetinin de çok sayıda ve bariz örneklerini görmek mümkündür.

30 Nisan 2020’de gazetelerde bir magazin haberi dikkat çekmişti⁹. Ünlü manken, oyuncu Pınar Altuğ sosyal medya hesabı üzerinden bir başka kadın tarafından uğradığı sözlü saldırıyı yine kendi sosyal medya hesabı üzerinden açıklamış, kendisine “Yüzünüz çok çirkin. Kocanızı yanınızda zorla mı durduruyorsunuz, yoksa jigolo olarak mı kalıyor?” diyen kadının fotoğraflarını paylaşarak “ne desem bilemedim” diye yazmıştı.

İletişim teknolojilerinin en önemli özelliklerinden biri iletişimi zaman ve mekandan bağımsız hale getirmiş olmasıdır. Bu çalışmanın bağlamında ise bunlardan en önemlisi mekandan bağımsızlık gibi görünmektedir. Çeşitli medya mecraları, özellikle de sosyal medya çeşitli sınıfsal, toplumsal katmanlardan, ırk, kültür ve inançlardan kadınların karşılaştıkları, birebir iletişime geçebildikleri ortamlar haline gelmiştir. Elbette her iletişim teknolojisi kendi iletişim biçimini de üretmekte, her birinin olumlu olarak anılabilecek özelliklerinin yanı sıra olumsuzluklarından da bahsetmek mümkün olmaktadır. Özellikle sosyal medya insanlar için, gündelik hayattaki iletişim kurallarının yerine kendi iletişim kurallarını geçerli kılmakta, insanlar gündelik hayatlarında bulunamayacakları davranış ve iletişim biçimlerini sosyal medyada çok rahat bir biçimde sergileyebilmekte ve bunu da normal görmektedir (Fidan ve Acar Şentürk, 2016: 67).

⁹Örnekler için bakınız;

<https://www.sozcu.com.tr/hayatim/magazin-haberleri/pinar-altug-kendisine-cirkin-esine-jigolo-diyen-takipcisini-ifs-etti/>

<https://www.takvim.com.tr/galeri/magazin/pinar-altug-esine-jigolo-yorumu-yapan-takipcisine-oy-le-bir-sey-yapti-ki-cocuklar-duymasinin-meltemi-soke-etti>

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/pinar-altug-takipcisine-oy-le-bir-cevap-verdi-ki-277184h.htm>

Scott, “George Eliot, bir miktar rol yapmadan olanaklı olan hiçbir eylem yoktur, derken abartmış olmayabilir” der (1995: 24). “Normal toplumsal ilişki olarak kabul edilen şeylerin çoğu, kamusal davranışlarımıza (performance) uygun olmayan bir fikir beslediğimiz insanlarla rutin bir şekilde hoşbeş yapmamızı ve onlara gülümsememizi gerektirir. Burada belki de görgü kurallarını ve kibarlığı temsil eden toplumsal biçimlerin gücünün, tanışlarımızla (ya da tanımadıklarımızla)¹⁰ pürüzsüz ilişkiler sürdürebilmek için açık kalpliliği sık sık feda etmemizi gerektirdiği söylenebilir” (Scott, 1995: 23-24). Her ne kadar Scott’un bahsettiği ilişkiler çoğunlukla iktidar ve tabi gruplar arasındaki ilişkiler olsa da, “rol yapma” olgusu insanların tüm gerçek sosyal yaşamdaki ilişkileri için genel geçer bir durumdur demek yanlış olmayacaktır. Medya ise, özellikle de sosyal medya, bir yandan insanların “gibi görünmek” üzere bolca rol yaptıkları¹¹, bir yandan da Scott’un bahsettiği gerçek sosyal yaşamda tabi oldukları kuralları çiğneyebildikleri, rol yapmayı bıraktıkları bir mecra haline gelmiştir. “İnternet, bireylerin tartışmaları için araç rolünü üstleniyor gibi gözükse de bu durumun bir tür yanılsama olduğu söylenebilir. Kullanıcılar sanal kimlikleriyle, gerçek ilişkilerden uzak bir şekilde ‘bir araya’ gelmektedirler. Bu insanlar ortak dünyayı paylaşıyor gibi görünürler, ancak temelde parçalı kimliklere sahiptir. Sosyal medya her ne kadar insanları bir araya getiriyor, onları ortak bir dünyanın içinde buluşturuyor, özgürce fikirlerini dile getiriyor gibi gösterse de gerçekte bütün akış kurgununun bir parçasıdır.” (Aldemir, 2018: 655). Sosyal medya, garip bir biçimde insanlar arası ilişkilerde görgü ve nezaket kurallarının rahatlıkla ihlal edilebildiği bir alandır. Birine gerçek bir mekanda, gerçek bir zamanda söyleyemeyeceği bir şeyi, medya üzerinden söyleyebilmek rahatlığı, açık yürekliliğin ötesinde zaman zaman sadece kabalık, nezaketsizlik, zaman zaman da hakaret ve şiddet üretebilmektedir. “Yüz yüze ilişki, “öteki”ne karşı mesafeyi ve sorumluluğu getirirken, sosyal medyada ilişkilerin yüz yüze olmayışı sorumluluğun kolay bir şekilde göz ardı edilmesine sebep olur.” (Aldemir, 2018: 655). Bu da kadına karşı kadın şiddetinin bir başka türü olarak medyada sık sık ortaya konmaktadır. Az önce sözü edilen örnekte olduğu gibi nice olay, bu satırları okuyanlar tarafından da hatırlanacaktır. Burada kadına karşı kadın şiddeti çerçevesinde dikkat çeken nokta, yorumların zaman zaman asıl paylaşım konusuyla ilgisiz bir şekilde, direkt olarak, incitmeye, yaralamaya, aşağılamaya yönelik, nefret dolu bir

¹⁰Parantez içindeki vurgu, bu makalenin yazarına aittir.

¹¹Konu hakkında bakınız; Avcioğlu, Gürcan Şevket (2011), “Yapısal Kimlikten Seçimlik Kimliğe: Kimliğin Medya Aracılığıyla Yeniden Üretimi”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8, s.359-370. Dursun, Özcan Özgür ve Barut Tuğtekin, Esra (2016), “Sosyal Medyanın Yeni Sorunsalı: Sanal Kimlikler”, Eğitimde Teknoloji Uygulamaları, TOJET, s.535-552., Yegen, Ceren ve Kırık, Ali Murat (2020), “Sosyal Ağlar ve Kimlik: İdeal ‘Ben’”, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Akademik Çalışmalar: 2, s.227-242.

saldırıcılık içermesidir. Şurası açık ki, medya kadınlara birbirlerine fütursuzca saldırabilme noktasında, birbirleri ile yüz yüze gelebilme ihtimali ile ters orantılı bir cesaret vermektedir. Belki iletişim bilimcilerin değil ama sosyal-psikoloji uzmanlarının cevap araması gereken soru, kadınların hangi nedenler ve gerekçelerle aralarındaki “kız kardeşliği” yıkıp, birbirlerine kin kusabildikleridir. Daha da dikkat çekici olan, tıpkı erkeklerin onlara yaptığı gibi, onları kadın olmaktan ileri gelen kader birliğinde bir araya getiren cinsel, kadınsı taraflarıyla, bedenleri üzerinden birbirlerini vurabilmeleridir. Sözü edilen örnekte de olduğu gibi, bir kadın başka bir kadına bedeni ve kadınlığı üzerinden saldırabilmekte iken, diğer bir kadının kendine yönelik cinsiyetçi bir şiddete verdiği cevap, yine cinsiyetçidir ve cinsiyetçi beden politikalarının başarılı bir biçimde kurguladığı kadın bedenine ve kadınlığın fiziksel ve toplumsal tanımlamalarına dayanmaktadır.

Sosyal medya platformları üzerinden sayılamayacak çoklukta üretilen bu tür şiddete, medyada da gündem olması itibarıyla dikkat çeken bir başka örnek yine Pınar Altuğ’u hedef almıştı. Altuğ kendi markası olan yüzüklerini sosyal medyasında göstermek üzere elinin fotoğrafını çekip paylaşmış, takipçilerinin ilgisini ise yüzüklerden çok elleri çekmişti. Altuğ’un takipçilerinin bir kısmı tarafından uğradığı hakaretler yine çeşitli medya mecralarına yansdı. Bunlar arasında "Bu eller 70 yaş eli", "Babaannemin elleri gibi görünüyor", "Yüzünü gerdirdiğin gibi ellerini de gerdir", "Gerçekten çok yaşlı ellerin var", "Bu kimin eli, senin elin değildir. Ölmüş heralde", "Babaannemin eli gibi ilginç babaannem 75 yaşında", "Babaannemin elleri daha güzel" ve "Kadının yüzü 25, eller 50"¹² gibi yorumlar bulunmaktaydı.

Bir başka örnek, yine magazinsel bir yüz olan Seda Sayan’ın son yaptırdığı estetik operasyonu sosyal video paylaşım platformu Youtube’dan yayınlaması üzerine aldığı yorumlardı¹³. Sayan’ın paylaşımına gelen yorumların büyük çoğunluğunun kadınlar tarafından yapıldığı görülmekte, bunlar içerisinde kimliğini açıkça isim ve soyisim ile belirtmiş olan bazı kadınların “Resmen suratına etmişler”, “Güzelleşiyoruz sanıyorlar oysaki ne kadar iğrenç berbat oluyorlar bunları görmek bile istemiyorum”, “Ne iğrenç görünüyorsun nur bırakmadın yüzünde bismillah şeytanın anası gibi gözüküyorsun”, “Terminator”, “Armuta

¹²Örnekler için bakınız;

<https://www.sabah.com.tr/magazin/2015/04/10/pinar-altug-elleri-hakkinda-son-kez-konustu?paging=8>
<https://magazin.beyazgazete.com/haber/2015/3/31/pinar-altug-ellerini-bir-kez-daha-paylasti-2614558.html>
<https://www.korkusuzmedya.com/magazin/pinar-altugun-elleri-takipcilerini-sasirtti-h109291.html>

¹³Bakınız; <https://www.youtube.com/watch?v=rR4hKJpV738>

benzemiş”, “İğrençti zaten iğrenç olmuş robot gibi konuşuyor”, “Aynı robot gibi çok çirkin” gibi ifadeleri dikkat çekmektedir.

Kapitalist sistem kadınlığı moda, kozmetik, giyim ve beden endüstrisi çerçevesinde tanımlarken, giyim, estetik cerrahi müdahaleler, makyaj ve diyetler aracılığıyla moda uydurulan kadın bedenleri, kadınların kimlik, cinsellik ve sosyal konumunu ortaya koymakta (Özdemir, 2016: 246), bir yandan da bu sistemin tanımlamaları kadınlar arasında bir değer biçme unsuru haline gelmektedir. Hatırlanırsa Bora (2005: 77) ev işleri ve ücretli ev hizmetinin kadınların kendi aralarındaki farklılıklarını ortaya çıkaran bir alan olduğunu tespit ederken, “orta sınıf, kentli, modern ev kadını ev işlerini alt sınıftan kadınlara terk ederken, “geleneksel ve cahil” “öteki” kadın üzerinden kendi sınıfsal farkını inşa etmektedir” demektedir. Kadınlar arasındaki “ilişki içerisindeki farklılık temelde sınıfsal farklılık olsa da, modern/geleneksel, köylü/kentli, cahil/egitimli, temiz/pis gibi ikilikler üzerinden kurulur” (Bora, 2005: 81). Aynı şekilde ev dışında ise kapitalist sistemin her bir unsuruyla desteklediği beden tanımlamalarının, kadınlar arasındaki temelde yine sınıfsal olan farklılıkların üretilmesinde ve vurgulanmasında işlevsel olduğu söylenebilir. Sözü edilen örneklerde olduğu gibi bu beden tanımlamalarına uyumlanabilmiş, yani sağlıklı beslenme ve yaşam koşulları, diyet, spor, kişisel bakım ürünleri, estetik müdahaleler gibi ürün ve hizmetlere ulaşabilme imkanı olan ve bu imkanları kullanan kadınlar ile bu imkanlara ekonomik yetersizlikler nedeniyle ulaşamayan kadınlar arasında oluşan sınıfsal farklılık bu kez kendini güzel-çirkin, bakımlı-bakımsız, moda uyma-demode gibi ikilikler üzerinden ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bir yandan kadının sınıfsal konumu kadınlığının durumunu belirlerken, kadınlık durumu da sınıfsal konumunun belirtilerinden biri haline gelmektedir. Ancak bu durumda daha da önemlisi, kadınların birbirlerine karşı tam da bu zemin üzerinden şiddet üretebilmeleri konusudur.

Özdemir (2016: 256), televizyonda bir moda programında, bir erkeğin yanı sıra iki kadın yorumcunun, bir başka kadını “modacı gözüyle” nasıl yerden yere vurduklarını, sadece giyim tarzını değil bedenini de nasıl “ağır şekilde eleştirdiklerini” şöyle anlatır: “Öncelikle, kolyesi kendisine hiç yakışmamıştır; hatta siyah giyinerek bile kötü giyimini kurtaramamıştır. Şarkıcının boyu hem kısa hem de ayakları çok büyük ve taraklıdır. Kusurlu görünen taraklı ayaklarını gizlemek yerine onları iyice ortaya çıkaran açık ayakkabılar tercih etmiştir. Kalitesi çok düşüktür. Kalitesiz metaller kullandığı için kendi değeri de düşmüştür şarkıcının. Ancak, sanatçı eskiye göre daha iyi giyinmektedir. Moda ikonları sayesinde giyimine önem vermektedir”. Bu bölümün başında anlatılan örnek hatırlanırsa, kendisine hakaret eden kadına

karşı ünlü mankenin cevabının da gizliden gizliye aynı kodları içerdiği görülecektir. “Yüzün çirkin” diyen kadının boy boy fotoğrafları ifşa edilip, “ne desem bilemedim” derken, “asıl çirkin kimmiş?”, sosyal medya aracılığıyla halkoyuna sunulmaktadır. Kadının kadına karşı rekabetinde, nasıl görüldüğü, en önemli fiziksel silahıdır (aktaran: Özdemir, 2016: 267). “Güzelliğini ön plana çıkarmaktan başka çaresi olmayan ve kendini ispatlamak için kapitalist sistemin çıkarlarına hizmet etmek zorunda bırakılan kadın” (Özdemir, 2016: 246) bunu başaramadığı ölçüde, başardığını düşündüğü kadına düşman gibidir, ve de tam tersi... Bu anlamda, Başkent’in (2021) cinsiyetçi bir burjuva “aleti” ve “güzellik imgelemine en pratik ve en yırtıcı zemini” olarak tarif ettiği kozmetik ve moda sektöründe yatırımcı, en üst düzey yöneticiden, işçilere, satış ve pazarlama birimlerindeki çalışanlara, yalnız bu ürünlerin değil her türlü ticari ürünün tanıtım ve reklamı işinde başka kadınların bedenlerinin veya kendi bedeninin bir nesne olarak kullanılması ve pazarlanmasına izin veren kadınlara kadar, yalnız erkeklerin değil, kadınların da bu şiddetin devam ettirilmesine sundukları katkının tartışmaya sokulması gerekmektedir. Dolayısıyla bu tür sorunlarla ilgili olarak gözden kaçan önemli bir nokta, tüm bu içerikleri üretenlerin her zaman erkek olmadığıdır. Bu konuda da genellikle kadınların medya sektöründe erkeklere oranla daha az sayıda istihdam edilmesi nedeniyle medyanın kadın bakış açısından yoksun olduğu iddia edilse de, birazdan tartışılacağı üzere, “kadınlar medya sektöründe giderek daha fazla oranda yer alsalar da, kadınların varlığı “kadın odaklı haberciliği” garantileyecek anlamına gelmiyor” (Şener ve diğerleri, 2016: 158). Bunun en çarpıcı örneklerinden birini, kadın dergilerinde bulmak mümkündür.

Popüler kadın dergilerinin yönetsel ve editöryal istihdamına bakıldığında kadın istihdamının azımsanamayacağı görülmektedir¹⁴. Bununla birlikte bu tür dergiler üzerine yapılan birçok çalışma¹⁵, bu tür yayınlarda kadın bedeninin cinsel bir obje olarak istismar edildiği, erkek gözüyle ve erkek gözü için sunulduğu ve kadının tüketici kimliğine indirildiğini tespit etmektedir. Oysa ki, medyada kadınla ilgili birçok soruna -ve kadına karşı erkek şiddetinin temsili sorununa da- çözüm olarak, medya sektöründe kadın istihdamının artırılması sunulmaktadır. Böylelikle medyaya ve medya ürünlerine kadın bakış açısının yansıtacağı, kadının medyada kendini ve hemcinslerini koruyacağı öne sürülmektedir. Buna karşılık çeşitli

¹⁴Örnekler için bakınız; Marie Claire adlı derginin künyesi, <https://www.marieclaire.com.tr/kunye/>

Vogue adlı derginin künyesi, <https://vogue.com.tr/kurumsal/kunye>

Bazaar adlı derginin künyesi, <https://www.harpersbazaar.com.tr/kunye>

Kadın adlı derginin künyesi, <https://www.kadindergisi.nl/kunye/>

¹⁵Bakınız; Yapar, Aslı (2012), “Kadın Dergilerinde Kadın İmgesinin Kullanımı”, İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, 9, s.75-80., Dolunay, Ebru (2002), Popüler Kadın Dergilerinde Kadın Bedeninin Temsili, Yüksek Lisans Tezi, E.Ü. Sos. Bil. Enst., Demircan, Melda (2013), “Mitolojik Kadın Figürü ve Dergi Kapaklarındaki Göstergeler”, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 3(3), s.45-57.

örneklerdeki detaylar bu ılımlı yaklaşım açısından derin şüpheler uyandırmaya yetmektedir. İki ayrı cinayet ile ilgili haber metinlerini kadına karşı şiddet ve iktidar ilişkisi bağlamında inceleyen Arslan'ın (2017: 158) da tespit etmiş olduğu gibi, dikkat çekici bir nokta, içerik bakımından sorunlu haber metinlerinin bir kısmının kadınlar tarafından hazırlanmış olmasıdır. Arslan'a göre, bu tür haberlerde kadın, hemcinsinin haklarını savunmak yerine, gazetenin sahip olduğu ataerkil düşünce ile yayın politikası ve iktidarın arzuları doğrultusunda hareket etmekte, kadının hakkını, öncelikle hemcinsinin koruması gerekirken, kadını toplumda pasif hale getiren ataerkil yapı bu şekilde kadını kadının karşısına koymaktadır. Aynı şekilde hukukçu Şeyma Döğücü kadın sivil toplum kuruluşlarının kadınların mağduriyetini yine mağdur edilen kadınların fotoğraflarıyla dile getirdiklerini, bu görüntülerin toplumda bir kabullenmişlik oluşturduğunu, kadının toplumsal imajını güçlendirecek görüntülerin kullanılması gerektiğini belirtmektedir (“Kadını Metalaştırmak Kapitalizm'in Mayasında Var”, 20 Ağustos 2020).

İşin ilginç yanı ise, kadınların hemcinslerini hırpalamalarının ciddi bir biçimde şiddetle ilişkilendirilmemesi ve tartışılmamasıdır. Buradaki sorunu anlamak adına, anaakım medyanın izlenirliği en yüksek kanallarından birinde ana haber bülteninin ünlü sunucusu Ece Üner'in, Amerikalı Ermeni kökenli Kim Kardashian hakkında yaptığı yorum¹⁶ ve bedeni hakkında kullandığı cinsiyetçi, aşağılayıcı tavrın nasıl da milliyetçi öğelerle de harmanlanarak toplumun büyük kesimleri tarafından alkışlandığını hatırlamak gerek. Böylesi bir yorumu, hele de televizyon ekranlarından, erkek bir bireyin yapması halinde alacağı tepkilerin Ece Üner'in aldığı tepkilerden çok daha farklı olacağı kestirilebilir bir sonuçtur. Şiddeti yalnız teorisyenler, hukukçular ve medya değil, toplum da önemli ölçüde cinsiyetçi bir biçimde tanımlamaktadır ve özellikle de kadınlar, kadına karşı şiddeti tanımlamak ve buna karşı kararlı bir tavır ve eylemde bulunmak konusunda tutarsızlıklar yaşamaktadır. Zira Üner'in ifadeleri birçok kişi tarafından “cinsiyetçi” bulunmakla birlikte, birçok başkası tarafından da alkışlanmıştır. Örneğin tanınmış oyuncu Deniz Çakır'ın yine sosyal medya üzerinden Ece Üner'in ifadelerini “cinsiyetçi” bulduğu yönünde eleştirmesi haberi, oyuncunun “Ermenistan'ı Azerbaycan karşısında savunan Kim Kardashian'a sahip çıkması” biçiminde çerçevelendi (Yeniçağ Gazetesi, “Helal Olsun Ece Üner'e! Ermenistan'a Destek Veren Kim Kardashian'a Sahip Çıkan Deniz Çakır'ı Yerin Dibine Batırdı”, 29 Eylül 2020).

¹⁶Bakınız; <https://www.youtube.com/watch?v=BacfY-huwaA>

Medyada kadına karşı kadın şiddetinin birçok örneği bir yandan da kadın ve kadınlıkla ilgili toplumsal yargıların devam ettirilmesinde işlev görmektedir. Futbolcu, milli takım eski oyuncularından Emre Aşık'ın eski eşi Yağmur Sarnıç ile Türkiye'nin medyatik yüzlerinden Seren Serengil arasında çeşitli medya platformları üzerinden devam eden tartışmanın geldiği boyut, bu türden şiddetin en yıkıcı örneklerindedir¹⁷. Tarafların birbirlerinin onur ve haysiyetine yönelttikleri saldırıları burada yazabilmek mümkün olmamakla birlikte, içerikler incelendiğinde kadının hem bedeni üzerinden hem de kadınlığa dair toplumsal algı ve yargılar üzerinden bir başka kadına karşı üretebildiği şiddetin boyutlarını görmek mümkündür. Buna benzer olayların bir başka örneği iki kadın şarkıcı, Yeşim Salkım ve Gülben Ergen arasında yaşanmış, bu tartışma medya grupları ve patronları arasında dahi çeşitli sorunlar yaşanmasına neden olmuştu¹⁸. Bu örnekte dikkati çeken bir başka konu, iki ünlü arasında bu bitmek bilmeyen tartışmaların sebebinin, taraflardan birinin diğerini eski eşiyle zina yapmakla suçlaması olmasına rağmen, medyaya da yansıyan hiçbir durumda zinanın bir diğer aktörü olan evli erkekten bahsedilmemesi, tüm tartışmaların kadınlar arasında bir sorunmuş gibi, bir çeşit kadın kavgası olarak yaşanması ve sunulmasıdır. Kadınlar arasında ahlaki toplumsal kodlar üzerinden devam ettirilen tartışmada, yine aynı toplumsal ahlak kodları çerçevesinde çoklukla böylesi suçlardan aklanmış erkek figürün, hiç konu edilmediği görülmektedir.

Bir yandan da bu tür medyatik şiddet olaylarının kişisel etkilerinin yanı sıra toplumsal etkilerinin de olduğu konuşulmakta, medya üzerinden birbirlerine hakaret eden, hatta birbirlerini tehdit eden ünlü insanların toplumsal anlamda şiddetin yaygınlaştırılması bakımından da görev gördükleri belirtilmektedir. Şiddetin bu türüne dair psikolojik veya sosyo-psikolojik irdelemeler yapmak bu çalışmanın amacı ve kapsamı dışında olmakla birlikte, bu türlü şiddetin medya aracılığı ile toplum önünde sergilenmesinin toplumsal etki ve sonuçlarını elbette tartışmak gerekir. Bazı ünlü kadınların medya ile aracılıdıkları şiddet hakkında Psikolog Sevinaz Çınar Parlak (Sözcü Gazetesi, "Ünlülerin sosyal medya kavgaları gençleri şiddete özendiriyor", 12 Ocak 2018), teknoloji ve sosyal medya aracılığıyla kurulan iletişimin karşıdakiyle empati kurmayı güçleştirirken sosyal, etik, ahlaki sınırları aşmayı kolaylaştırdığını, bunun da şiddet ve yıkıcılığın sonuçlarını görmeyi güçleştirdiğini, oysaki

¹⁷Örnekler için bakınız;

<https://www.medyafaresi.com/foto-galeri/seviye-yerlerde-yagmur-sarnic-serengilin-vajinasiyla-ilgili-hakaret-etti/957757>

<http://www.gazetevatan.com/yagmur-sarnic-tan-seren-serengil-e-olay-sozler-at-suratin-mora-1358273-magazin-galeri-haber/?Sayfa=6>

¹⁸Örnekler için bakınız;

<https://odatv4.com/gulben-yesim-seren-kavgasini-okuyorum-okuyorum-anlamiyorum-diyenler-icin-derin-tarih-2609171200.html>

<https://www.mynet.com/bilmeyenler-icin-gulben-ergen-yesim-salkim-seren-serengil-kavgasinin-tum-detaylari-121549-myma-gazin>

nezaket ve saygı dili kadar şiddet ve yıkıcılık dilinin de bulaşıcı olduğunu ve çoğunlukla kültürel değişime öncülük eden figürler olarak tanınmış kişilerin bu toplumsal olgu bakımından sorumlu olduklarını belirtmektedir.

Sonuç

Medya, özellikle de son yıllarda sosyal medya, kadına karşı kadın şiddetinin oldukça belirgin bir şekilde ortaya konduğu bir mecradır. Bir yandan geleneksel medya özellikle de televizyon, kadınların birbirlerine karşı bolca şiddet ürettikleri içerikler ortaya koyarken, bir yandan da sosyal medyada hemen her gün kadınların birbirlerine karşı ürettikleri şiddetin örnekleri görülmesine karşılık, bu şiddet türünün görmezden gelinmesi dikkat çekicidir.

Kadına karşı şiddet, hemen bütün toplumsal platformlarda “kadına erkekten gelen” şiddet şeklinde çerçevelenmekte ya da algılanmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden biri, hemen her gün, adliyelerde, karakollarda, hastanelerde kan ve gözyaşları eşliğinde somut örnekleriyle şahit olunan ya da toplumun medya tarafından şahit edildiği, erkeklerin kadına karşı uyguladığı fiziksel şiddettir.

Medya da çeşitli mecralarında, çeşitli biçimlerde ürettiği içeriklerle bu tanımlamayı sürdürmekte, kadına karşı şiddeti tekrar tekrar üretmekte, hatta meşrulaştırmaktadır. Dizilerde, reklamlarda, haber metinlerinde ve görsellerinde erkek, şiddete meyilli, kadın ise şiddet görmeye müsait olarak resmedilmektedir. Şiddet konusunda kadın daima mağdur, erkek ise daima faildir. Ancak özellikle de sosyal medya ve elektronik paylaşım ağları ve ortamlarının kullanımının yaygınlaşmasıyla, kadına karşı şiddet konusunda başka bir şey daha görünür hale gelmeye başlamıştır. Kadına karşı şiddetin, hem de zaman zaman oldukça eril bir dille, örneğin cinsiyetçi bir küfürle veya hakaretle ya da beden üzerinden bir aşağılama ile, yalnız erkek tarafından değil kadın tarafından da yöneltildiğinin örnekleri çeşitli medya mecralarında dolaşmaya başlamıştır. Bu anlamda medyada çokça örnekleri görülen bu türden şiddetin ve kadının ve kadına karşı şiddetin temsil biçimlerinin, diğer sorunları bir yana, aslında bambaşka bir sorun daha ürettiği söylenebilir: Medyada ve diğer toplumsal platformlarda, kadına karşı şiddet yalnız ve yalnız “erkek tarafından kadına yöneltilen” bir şiddet türü olarak çerçevelenip temsil edilmeye devam ettikçe, kadınların kendi aralarındaki güç ve iktidar ilişkileri içerisinde ya da varolan siyasal ve ekonomik sistemin yürürlüğü sırasında ortaya çıkan kadınlar arası ezme-ezilme, sömürü, şiddet ilişkilerinin üstü örtülmekte ve kadına kadından gelen şiddet, şiddet-dışı, ciddiyetsiz, önemsiz bir hal almaktadır. Bir başka deyişle, kadına karşı şiddeti özellikle de fiziksel güce dayalı fiziksel şiddete odaklanarak temsil etmek, kadına karşı şiddetin, erkek aktörleri olarak sunulan stereotipler

dışında kalan diğer tüm aktörlerini ve şiddetin diğer biçimlerini gözlerden ve zihinlerden uzak tutmak bakımından işlev görmektedir. Dolayısıyla, kadına karşı şiddet konusunda yalnız “erkek”in ve “erkeklik”in değil, “kadın”ın da farkında olarak ya da olmayarak, bu şiddetin üretilmesi, tüketilmesi, desteklenmesi ve/veya sürdürülmesindeki rolleri yoğun bir şekilde tahlil edilmelidir. Kadına karşı şiddet ile etkin bir şekilde mücadele edebilmek, bugüne kadarki sorgulamalara yenilerini eklemekle mümkün olacaktır ve öyle görünüyor ki, tüm bunlar için en önemli laboratuvarlardan biri de medya olacaktır.

Medya tarafından ya da medya aracılığı ile üretilen ve/veya yaygınlaştırılan kadına karşı kadın şiddetinin, kadınların şiddet ile ilgili sorunlarının önemli bir parçası olduğu, bunun çoğunlukla medya tarafından ve diğer birçok toplumsal platformda “şiddet” olarak anılmadığı veya sıradanlaştırıldığı, hatta kadınların boğuştuğu, birbirlerine fiziksel şiddet uyguladığı görüntülerin çeşitli medya mecralarına yansıtıldığı biçimde pornografikleştirildiği, “komik”leştirildiği göz önüne alınmalı, bu durum kadına karşı şiddet ile ilgili tartışmalara dahil edilmelidir.

Kaynakça

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özeti Raporu. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/siddet2014/rapor/ozetraporturkceweb.pdf> adresinden alındı.

Akyol, Ayça Çekiç ve diğerleri (2019), “Toplumsal Rollerdeki Çatışmanın Televizyon Reklamlarında Kullanımı: Gelin-Kaynana Çatışmasının Reklamlardaki Sunumu Üzerine Bir Değerlendirme”, G.Ü. İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 7 (1), s.131-154.

Aldemir, Ayşe (2018), “Sosyal Medyada Şiddet Dili Sorununa Karşı Hannah Arendt’in Düşünceleri ve Bir Çözüm Yolu Olarak Amor Mundi Felsefesi”, G.Ü. İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 6 (1), s. 645-665.

Altınay, Ayşe Gül ve Arat, Yeşim (2007), Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet, Punto Baskı Çözümleri, İstanbul.

Altunsu-Sönmez, Özlem (2019), “Gelin Kaynana Çatışması Üzerine Sosyolojik Bir Analiz”, OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 13 (19), s.1159-1201.

- Arslan, Memet (2017), “İktidar ve Medyatik Şiddet: Özgecan Aslan ve Şefika Etik Cinayetleri Analizi”, M.Ü. İletişim Dergisi, 27, s.135-160.
- Ateş, Mustafa (2007), “4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler”, Ankara Barosu Dergisi, 65 (3), s.161-172.
- Aziz, Aysel (1994), Medya, Şiddet ve Kadın: 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi, KSSGM Yayını, Ankara.
- Bakırcı, Kadriye (2015), “İstanbul Sözleşmesi”, Ankara Barosu Dergisi, 73 (4), s.133-204.
- Başkent, Can (2021), Güzeli Sevmemek-Bir Sheila Jeffreys Okuması, <https://canbaskent.net/beden/24.html>, Erişim Tarihi: 25.02.2021.
- Bora, Aksu (2005), Kadınların Sınıfı: Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- Bostancı, Naci (2013), “Yeni Medya ve Kamu Diplomasisi Aktörü Olarak BYEGM”, İletişim ve Diplomasi, 1 (1), s.5-28.
- Council of Europe. (t.y.). Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) Kitapçığı. <https://rm.coe.int/istanbul-sozlesmesi-brosuru-tr/16809e40c9> adresinden alındı.
- Döğücü, Şeyma. (2020). “Kadını Metalaştırmak Kapitalizm'in Mayasında Var”. <https://www.dunyabizim.com/mercek-alti/kadini-metalastirmak-kapitalizm-in-mayasin-da-var-h29356.html> adresinden alındı.
- Dursun, Çiler (2013), İletişim Kuram Kritik, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dursun, Çiler (2014), TV Haberlerinde İdeoloji, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Durudoğan, Hülya (2011), “Namusun İlmigi,” Birkaç Arpa Boyu... 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar (ed. Serpil Sancar), Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Emre Kaya, Ayşe Elif (2020), “LiberFal Medya Etiğinin Sorgulanması ve Alternatif Medya Etiğinin Türkiye Haberciliği Üzerinden Değerlendirilmesi”, C.B.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (1), s.283-299.
- Fidan, Zühal ve Acar Şentürk, Zülfiye (2016), “Sosyal Medyada İletişim ve Kadınlar Üzerine Bir Değerlendirme”, İNİF E-Dergi, 1 (2), s.64-82.

- Fraser, Nancy ve Nicholson, Linda (2011), “Felsefesiz Toplumsal Eleştiri: Feminizm ve Postmodernizm Arasında Bir Karşılaştırma”, *Modernite Versus Postmodernite* (ed. ve çev. Mehmet Küçük), Say Yayınları, İstanbul, s.475-501.
- Hançer, Ayşegül (2019), “Siyasal Teoride Kimlik/Farklılık Politikaları ve Postmodern Feminizm”, *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), s.35-46.
- İnal, Ayşe (1996), *Haber Okumak*, Temuçin Yayınları, İstanbul.
- İnam, Özen ve Şahin, Nevin (2020), “Kadına Yönelik Şiddetin Türk Medyasındaki Temsil Şekli Sistemik Derleme Araştırması”, *M.Ü. Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), s.1-15.
- Karahan, Firdevs (2005), “Toplumruhbilimsel Betimlemeler ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında ‘Gelinim Olur Musun?’ Adlı Yarışmadaki Dedikodu Nitelikli Konuşmalara Yönelik Bir İnceleme”, *H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22 (1), s.125-154.
- Kaya, Raşit A. (1985), *Kitle İletişim Sistemleri, Teori Yayınları*, Ankara.
- Metin, Abdullah (2011), “Kimliğin Toplumsal İnşası ve Geleneksel Kadın Kimliğinin Aktarımı”, *Ç.K.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1), s.74-92.
- Moroğlu, Nazan (2016), “Uluslararası ve Ulusal Hukukta Kadının İnsan Hakları”, *Y.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi 20. Yıl Armağanı Özel Sayısı*, 13 (1), s.285-317.
- Özdemir, Özlem (2016), “Moda Programlarında Kadın Bedeninin Metalaşması”, *A.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi*, 25, s.245-270.
- Özkantar, Özer (2019), “Türk Televizyonlarında Yayınlanan Gelin Kayınvalide Programları: Hegemonik Erkeklik Bağlamında Bir İnceleme”, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 4 (7), s.16-35.
- Platform for Action and the Beijing Declaration. (1995). Report of the Fourth World Conference on Women. https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Beijing_Declaration_and_Platform_for_Action.pdf adresinden alındı.
- Posta Gazetesi. (2019, 28 Nisan). Gonca Vuslateri'ye Twitter'da Şok Mesaj. <https://www.posta.com.tr/gonca-vuslateriye-twitterda-sok-mesaj-2146721> adresinden alındı.

Resmi Gazete (23233 sayılı). (1998, 17 Ocak). 4320 sayılı (Mülga) Ailenin Korunmasına Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23233.pdf> adresinden alındı.

Resmi Gazete (28227 sayılı). (2012, 8 Mart). Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.htm> adresinden alındı.

Resmi Gazete (28239 sayılı). (2012, 20 Mart). Türkiye’de Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm> adresinden alındı.

Sabah Gazetesi. (2020, 14 Aralık). Son Dakika Haberi: Kendisini Vuran Kocasını Görüntülemişti! Dehşet Anlarını Böyle Anlattı. <https://www.sabah.com.tr/yasam/2020/11/14/son-dakika-haberi-kocasinin-kendisini-ol-durecegini-anlayinca-bunu-yapti-beni-oldururse-kanit-olsun-istedim> adresinden alındı.

Scott, J.C. (1995), Tahakküm ve Direniş Sanatları: Gizli Senaryolar (çev. Alev Türker), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Sözcü Gazetesi, (2018, 12 Ocak). Ünlülerin Sosyal Medya Kavgaları Gençleri Şiddete Özendiriyor. <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/magazin-haberleri/unlulerin-sosyal-medya-kavgalari-siddete-yol-aciyor/> adresinden alındı.

Sözcü Gazetesi. (2020, 30 Nisan). Pınar Altuğ, Kendisine Çirkin, Eşine Jigolo Diyen Takipçisini İfşa Etti. <https://www.sozcu.com.tr/hayatim/magazin-haberleri/pinar-altug-kendisine-cirkin-esin-e-jigolo-diyen-takipcisini-ifsa-etti/> adresinden alındı.

Şener ve diğerleri (2016), “Medya ve Toplumsal Cinsiyet”, Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları (der. Ferya Saygılıgil), Dipnot Yayınları, Ankara.

Tekin, Ayşe (2012), “Ortak Kimlik ve Farklılıklarımız”, Kadın Araştırmaları Dergisi, 8, s.1-19.

UN Human Rights Office of The High Commisioner. (1993). Declaration on the Elimination of Violence against Women. <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ViolenceAgainstWomen.aspx> adresinden alındı.

Uygur, Nermi (1996), “Spinoza’yla Amor Intellectualis”, COGİTO, s.133-142.

- Uzun, Ruhdan (2009), İletişim Etiği: Sorunlar ve Sorumluluklar, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Walby, Sylvia (1990), Theorizing Patriarchy, Oxford UK, Cambridge USA: Blackwell.
- World Health Organisation. (2002). World Report on Violence and Health. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf adresinden alındı.
- Yeniçağ Gazetesi. (2020, 30 Nisan). Pınar Altuğ, Kendisine Atılan Çirkin Mesajı İfşa Etti. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/pinar-altug-takipcisine-oyle-bir-cevap-verdi-ki-277184h.htm> adresinden alındı.
- Yeniçağ Gazetesi. (2020, 9 Eylül). Helal Olsun Ece Ünere'e! Ermenistan'a Destek Veren Kim Kardashian'a Sahip Çıkan Deniz Çakır'ı Yerin Dibine Batırdı. <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/helal-olsun-ece-unere-ermenistana-destek-veren-kim-kardashiana-sahip-cikan-deniz-cakiri-yerin-di-304786h.htm> adresinden alındı.
- Yıldırım, Sait (2016), Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik, Yüksek Lisans Tezi, AÜ Sos. Bil. Enst., Erzurum.
- Yıldırım, Sait (2018), Kadına Şiddette 'Gelir Yetersizliği' ve 'Kaynana' Faktörü. Cumhuriyet Gazetesi. (12 Şubat). <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kadina-siddette-gelir-yetersizligi-ve-kaynana-faktoru-924866> adresinden alındı.